

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

KOMUNIKAT PRASOWY nr 4/20

Luksemburg, 15 stycznia 2020 r.

Opinie rzecznika generalnego w sprawie C-623/17 Privacy International, w sprawach połączonych C-511/18 La Quadrature du Net i in. oraz C-512/18 French Data Network i in., a także w sprawie C-520/18 Ordre des barreaux francophones et germanophone i in.

Rzecznik generalny Campos Sánchez-Bordona: środki i metody walki z terroryzmem powinny odpowiadać wymogom zasady państwa prawa

Dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej co do zasady ma zastosowanie w sytuacji, w której dostawcy usług elektronicznych mają ustawowy obowiązek zatrzymywania danych ich abonentów i zezwalania organom władzy publicznej na dostęp do nich, niezależnie od tego, czy obowiązki te zostały ustanowione ze względów związanych z bezpieczeństwem narodowym

Trybunał w ostatnich latach wydał szereg rozstrzygnięć w przedmiocie zatrzymywania i dostępu do danych osobowych¹. Orzecznictwo to, a w szczególności wyrok w sprawach Tele2 Sverige i Watson – w którym stwierdzone zostało, że państwa członkowskie nie mogą nakładać na dostawców usług elektronicznych obowiązku uogólnionego i niezróżnicowanego zatrzymywania danych – budzi niepokój niektórych państw członkowskich, które czują się pozbawiane instrumentu uznawanego przez nie za niezbędny dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego oraz walki z przestępczością i terroryzmem.

Obawa ta znalazła wyraz w **czterech wnioskach o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym** przedłożonych odpowiednio przez Conseil d'État (Francja) (sprawy połączone La Quadrature du Net i in., C-511/18 i C-512/18), belgijski Cour constitutionnelle (Ordre des barreaux francophones et germanophone i in., C-520/18) oraz Investigatory Powers Tribunal (sąd ds. uprawnień dochodzeniowych, Zjednoczone Królestwo) (Privacy International, C-623/17). **Odesłania te dotyczą przede wszystkim kwestii zastosowania dyrektywy o prywatności i łączności elektronicznej do działań związanych z bezpieczeństwem narodowym oraz walką z terroryzmem.**

W przedłożonych dzisiaj opiniach **rzecznik generalny Manuel Campos Sánchez-Bordona w pierwszej kolejności rozwiął wątpliwości co do możliwości zastosowania tej dyrektywy w tej dziedzinie.** Wyjaśnił on, że **dyrektywa ta wyłącza ze swego zakresu stosowania mającą na celu zapewnienie bezpieczeństwa narodowego działalność, która jest prowadzona przez władze publiczne na własny rachunek i nie wymaga współpracy ze strony jednostek, a zatem – nie wiąże się z nałożeniem na nie obowiązków w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.** Natomiast **w przypadku, gdy wymagany jest udział jednostek, na które nakładane są określone obowiązki, przesądza to o objęciu takiej sytuacji uregulowaną**

¹ Wyrok z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawach połączonych [C-293/12 i C-594/12](#), Digital Rights Ireland i in.(zob. komunikat prasowy nr [54/14](#)), w którym stwierdzono nieważność dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie zatrzymywania generowanych lub przetwarzanych danych w związku ze świadczeniem ogólnie dostępnych usług łączności elektronicznej lub udostępnianiem publicznych sieci łączności oraz zmieniającej dyrektywę 2002/58/WE (Dz.U. 2006, L 105, s. 54). Trybunał orzekł w nim, że dyrektywa umożliwia nieproporcjonalną ingerencję w uznane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz do ochrony danych osobowych. Wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych [C-203/15 i C-698/15](#) Tele2 Sverige i Watson i in. (zob. komunikat prasowy nr [145/16](#)), w którym dokonano wykładni art. 15 ust. 1 dyrektywy 2002/58/WE z dnia 12 lipca 2002 r. dotyczącej przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. 2002, L 201, s. 37) (zwanej dalej „dyrektywą”). Przepis ten uprawniał państwa członkowskie – ze względów związanych z ochroną, między innymi, bezpieczeństwa narodowego – do przyjmowania „środków ustawodawczych” w celu ograniczenia zakresu niektórych określonych we wspomnianej dyrektywie praw i obowiązków. Wreszcie, wyrok z dnia 2 października 2018 r. w sprawie [C-207/16](#), Ministerio Fiscal (zob. komunikat prasowy nr [141/18](#)), w którym Trybunał potwierdził wykładnię tego samego przepisu dyrektywy.

prawem Unii ochroną życia prywatnego, której mogą domagać się te podmioty prywatne. Dyrektywa ta ma więc co do zasady zastosowanie w przypadku, gdy dostawcy usług elektronicznych są ustawowo zobowiązani do zatrzymywania danych ich abonentów i do umożliwiania organom władzy publicznej dostępu do nich, tak jak ma to miejsce w sprawach, których dotyczą przedłożone dzisiaj opinie, i bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że obowiązki są nakładane na dostawców ze względów związanych z bezpieczeństwem narodowym.

Ponadto dyrektywa ta przyznaje państwom członkowskim uprawnienie do przyjmowania środków ustawodawczych, które, ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego, **wpływają na działalność prowadzoną przez jednostki** podlegające władzy państw członkowskich **poprzez ograniczenie przysługujących im praw**. Rzecznik generalny przypomniał, że **ograniczenia dotyczące obowiązku zapewnienia poufności komunikacji i związanych z nią danych o ruchu** powinny podlegać ścisłej wykładni dokonywanej w świetle praw podstawowych zagwarantowanych Kartą.

Manuel Campos Sánchez-Bordona zaproponował potwierdzenie orzecznictwa Trybunału wynikającego z wyroku w sprawach **Tele2 Sverige i Watson**, podkreślając jednocześnie nieproporcjonalny charakter uogólnionego i niezróżnicowanego zatrzymywania wszystkich danych dotyczących ruchu i lokalizacji wszystkich abonentów i zarejestrowanych użytkowników. Niemniej jednak uznał on użyteczność obowiązku zatrzymywania danych z punktu widzenia celu polegającego na ochronie bezpieczeństwa narodowego i zwalczania przestępczości. Z tego względu opowiedział się on za **zatrzymywaniem danych podlegającym określonym ograniczeniom i zróżnicowaniom** (czyli zatrzymywaniem określonych kategorii danych, które są całkowicie niezbędne dla skutecznego zapobiegania i kontroli przestępczości oraz w celu ochrony bezpieczeństwa narodowego, przez określony, zróżnicowany w zależności od kategorii danych, czas), a także **udzielaniem do tych danych ograniczonego dostępu** (poddanego uprzedniej kontroli sądu lub niezależnego organu administracyjnego, czemu ma towarzyszyć poinformowanie o tym dostępie osób, których te dane dotyczą – jeśli tylko informacja taka nie będzie mogła narazić na szwank prowadzonych dochodzeń – oraz przyjęcie przepisów mających na celu zapobieżenie niedozwolonemu użyciu i bezprawnemu dostępowi do tych danych). Rzecznik generalny dodał jednak, że nic nie stoi na przeszkodzie temu, by w rzeczywistości wyjątkowych sytuacjach, charakteryzujących się nieuchronnym zagrożeniem lub nadzwyczajnym ryzykiem, które uzasadniają oficjalne ogłoszenie stanu wyjątkowego, ustawodawstwo krajowe przewidywało, przez ograniczony czas i przy zapewnieniu odpowiednich gwarancji sądowych, możliwość nałożenia tak szerokiego i ogólnego obowiązku przechowywania danych, jaki zostanie uznany za niezbędny.

W odpowiedzi na pierwsze z zadanych przez Conseil d'État pytań rzecznik generalny stwierdził, że **sprzeczne z dyrektywą o prywatności i łączności elektronicznej jest zawarte we francuskim prawie uregulowanie, które, w kontekście poważnych i trwałych zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego, a zwłaszcza zagrożenia terrorystycznego, nakłada na operatorów i dostawców usług łączności elektronicznej obowiązek uogólnionego i niezróżnicowanego zatrzymywania danych dotyczących ruchu i lokalizacji wszystkich abonentów, a także danych umożliwiających identyfikację twórców treści oferowanych przez dostawców tych usług**. Podkreślił on, że jak przyznała sama Conseil d'État, **ustanowiony we francuskich przepisach obowiązek zatrzymywania danych jest uogólniony i niezróżnicowany, efektem czego stanowi on szczególnie daleko posuniętą ingerencję w prawa podstawowe usankcjonowane w Kartie**. Podobnie, przypomniał on, że w wyroku w sprawach **Tele2 Sverige i Watson Trybunał odrzucił możliwość zatrzymywania tych danych w związku z walką z terroryzmem**. Rzecznik generalny stwierdził, że walki tej nie można rozważać wyłącznie w kategoriach jej *skuteczności praktycznej*, lecz także – jej *skuteczności prawnej* po to, aby stosowane w jej ramach środki i metody odpowiadały wymogom zasady państwa prawa i, w szczególności, porządku prawnego, którego powodem i celem istnienia jest ochrona praw podstawowych. Ponadto rozpatrywane **francuskie uregulowanie nie jest też zgodne z dyrektywą, gdyż nie ustanawia obowiązku informowania osób, których dane osobowe są przetwarzane przez właściwe organy władzy państwowej** po to, aby umożliwić

tym osobom skorzystanie z prawa do skutecznej ochrony sądowej, **jeśli tylko poinformowanie to nie zagraża działaniom tych organów.**

Natomiast **nie jest sprzeczne z rozpatrywaną dyrektywą uregulowanie krajowe, które zezwala na gromadzenie w czasie rzeczywistym danych dotyczących ruchu i lokalizacji określonych osób, jeśli tylko działania te są prowadzone zgodnie z procedurami ustanowionymi w odniesieniu do uzyskiwania dostępu do danych osobowych zatrzymywanych zgodnie z prawem i przy zachowaniu tych samych gwarancji.**

W sprawie C-520/18 rzecznik generalny zaproponował Trybunałowi, aby ten na zadane przez Cour constitutionnelle pytanie odpowiedział, że **sprzeczne** z dyrektywą o prywatności i łączności elektronicznej jest uregulowanie, które, tak jak to **belgijskie**, ma na celu nie tylko walkę z terroryzmem i najpoważniejszymi formami przestępczości lub ochronę bezpieczeństwa narodowego, lecz także obronę terytorium, bezpieczeństwo publiczne, dochodzenie, wykrywanie i ściganie przestępstw innych niż poważne oraz, ogólnie rzecz biorąc, każdy z celów ustanowionych w art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 2016/679². Jest tak ponieważ, **jeśli nawet udzielanie dostępu do zatrzymywanych danych podlega ściśle uregulowanym gwarancjom, na operatorów i dostawców usług łączności elektronicznej nakładany jest również w tym przypadku ogólny i niezróżnicowany** oraz mający trwałe i ciągłe zastosowanie **obowiązek** zatrzymywania danych dotyczących ruchu i lokalizacji przetwarzanych w ramach świadczonych przez nich usług, co jest niezgodne z Kartą.

Jeśli chodzi o kwestię tego, czy, w przypadku gdyby przepis krajowy był niezgodny z prawem Unii, możliwe byłoby tymczasowe utrzymanie w mocy jego skutków, rzecznik generalny uznał, że **sąd krajowy, o ile zezwala na to prawo krajowe, może w drodze wyjątku i tymczasowo utrzymać skutki uregulowania takiego jak to belgijskie, nawet jeśli jest ono niezgodne z prawem Unii, jeżeli takie utrzymanie jest uzasadnione nadrzędnymi względami związanymi z zagrożeniami dla bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, którym nie można zapobiec za pomocą innych środków czy też rozwiązań zastępczych. Takie utrzymanie może mieć miejsce jedynie przez czas ściśle niezbędny do usunięcia wspomnianej niezgodności.**

Wreszcie, w sprawie C-623/17, należy ustalić, czy zgodne z dyrektywą o prywatności i łączności elektronicznej jest uregulowanie krajowe zobowiązujące dostawcę sieci łączności elektronicznej do przekazywania **służbom wywiadu i bezpieczeństwa Zjednoczonego Królestwa** (United Kingdom Security and Intelligence Agencies) **masowych danych telekomunikacyjnych**, co wiąże się z uprzednim uogólnionym i niezróżnicowanym zbieraniem tych danych. Zdaniem rzecznika generalnego, **pomimo postanowienia art. 4 TUE – zgodnie z którym bezpieczeństwo narodowe należy do kompetencji wyłącznych poszczególnych państw członkowskich – uregulowanie brytyjskie jest sprzeczne z dyrektywą.**

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. 2016, L 119, s. 1).

Pełny tekst opinii ([C-623/17](#), [C-511/18 i C-512/18](#), a także [C-520/18](#)) jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu przedłożenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z przedstawienia opinii jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106